

Yttrande förslag till detaljplanprogram Bromma, Kårsby och Djurkälla, Motala kommun, 18/KS 0195

1. Inledning

Naturskyddsföreningen i Motala har tagit del av samrådshandlingar avseende förslaget till detaljplanprogrammet för Bromma, Kårsby och Djurkälla i Motala kommun. Vi har deltagit i samrådsmöte den 20 februari 2020. Vi vill lyfta fram våra synpunkter enligt nedanstående avsnitt.

- Avstå från bostadsexploatering i detta värdefulla landskap
- Ett motsägelsefullt syfte för planprogrammet
- Planprogrammets förslag till exploatering strider mot plan- och miljölagstiftningen
- Riksintresset för turism och rörligt friluftsliv med ett starkt bevarandeintresse
- Odlingsbar mark
- Vattenskyddsområde och grundvattentäcker
- Föreslagen exploateringsprocess och likställighetsprincipen i kommunallagen

2. Avstå från bostadsexploatering i detta värdefulla landskap

Naturskyddsföreningen i Motala uppmanar kommunen att avstå från planerna att vidga tätorten mot Bromma, Kårsby och Djurkälla. Enligt Plan- och bygglagen ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelserna om hushållning i miljöbalken ska tillämpas. Plandokumentet för planprogrammet visar med all tydlighet att föreslaget planområde har mycket höga natur- och kulturvärden samt jordbruksmark som snarare behöver bevaras än förstöras av tätortutvidgning.

I planförslaget finns många fina förslag på hur den värdefulla naturen och miljön ska skyddas och kunna utvecklas. Naturskyddsföreningen anser att kommunen ska ta fasta på detta och ge en ökad fokus på att bevara och förstärka detta fina landskap för dagens och framtidens Motalabor. Dessutom skulle kommunen gynna en ökad utvecklad turism genom att ta tillvara det rörliga friluftslivet. Avveckla bostadsplanerna och bryt ut föreslagna VA-åtgärder genom att lägga in dessa i ett eget VA-projekt.

Enligt Boverket är det lagen om allmänna vattentjänster, LAV, som reglerar kommunens ansvar för att inrätta ett verksamhetsområde för vatten, avlopp eller dagvatten.

Verksamhetsområde för dagvatten ska inrättas om dagvattnet behöver avledas med hänsyn till människors hälsa eller miljön i ett större sammanhang inom en befintlig eller blivande samlad bebyggelse. Av förarbetena till LAV framgår att kommunens utbyggnadsskyldighet bör gälla om det i ett område med samlad bebyggelse finns ett faktiskt behov av en samlad

lösning av dag- och dränvattenfrågorna, dvs. när avvattningen av bebyggelseområdet med hänsyn till va-lagstiftningens skyddsintressen behöver lösas i ett större sammanhang. Kommunens skyldighet att inrätta verksamhetsområde för exempelvis dagvatten är alltså inte kopplat till om området är detaljplanelagt eller ska planläggas med detaljplan. ([Prop. 2005/06:78](#) s.47)

I detta fall anser vi att upprättande av ett verksamhetsområde för VA och dagvatten för att skydda vattenresurser i området borde vara både mindre tidskrävande och ekonomiskt fördelaktigt än en detaljplandeprocess.

I vårt fortsatta yttrande nedan fokuserar vi på de sakliga och juridiska skäl som talar mot förslaget att exploatera området för bostäder och en tätortsutvidgning i Bromma, Kårsby och Djurkälla.

3. Ett motsägelsefullt syfte för planprogrammet

Syftet med planprogrammet anges vara att kommunen vill visa på möjligheterna till en långsiktig god utveckling i Bromma, Kårsby och Djurkälla. Därför vill man ”utreda och ge förslag på hur en ny blandad bebyggelsestruktur kan skapas på ett sådant sätt att den kan bidra till en social, ekologisk och kulturell och ekonomisk hållbar utveckling i området. Samtidigt som befintliga värden tillvaratas.”

Vi förstår inte hur en tätortsutveckling utan samhällsservice (som bussar, mataffärer etc.) kan bidra till en hållbar utveckling. Enligt det förslag som presenteras gynnas endast en del av befolkningen och bygger samtidigt in ett bilberoende vilket Naturskyddsföreningen i Motala anser vara motsägelsefullt.

Idag bjuder landskapet på en rik biologisk mångfald, värdefull natur- och kulturmiljö i ett inbjudande öppet landskap i tröskeln till norra Vätterbygden och Motalas norra landsbygd. Detta visar också den visuella analysen som presenteras i plandokumentet. Det framgår tydligt i planhandlingarna att området hyser stora kultur-, natur- och rekreationsvärden som är oersättliga för ett utvecklad rörligt friluftsliv och ökad turism i Motala. Här finns många skyddsvärda intressen såsom jordbruksmark, riksintressen för turism och rörligt friluftsliv, naturvård, yrkesfiske och kommunikationer samt Natura 2000-områden, strandskydd, vattenskyddsområden, grönstruktur med ädellövskog och värdefulla biotoper med ett nätverk av spridningslänkar.

Här finns också en unik geologi med isälvslandskap där värdefulla kulturhistoriska miljöer och fornlämningsmiljöer runt Djurkällaplatån mycket väl kan visa sig kunna härleda till Motalas allra tidigaste bosättningar under äldre stenålder. Fokus borde istället ligga på att utveckla och bevara dessa värden! Värdena skulle t.ex. kunna lyftas genom att uppföra ett besökscentrum/naturum.

4. Riksintresset för turism och rörligt friluftsliv med ett starkt bevarandeintresse

Flera riksintressen berörs av den föreslagna exploateringen i Bromma, Kårsby och Djurkälla. I planområdet finns riksintresse för turism och rörligt friluftsliv, Natura 2000-område enligt fågeldirektivet och habitatdirektivet, för naturvård, yrkesfiske, kommunikationer och totalförsvaret. Det dominerande riksintresset är bevarandebudet för turism och rörligt friluftsliv. De många övriga skyddsintressena, främst budet för naturvård och Natura 2000-områdena, ökar budet för turismen och det rörliga friluftslivet.

Enligt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) bedöms programförslaget orsaka betydande miljöpåverkan med avseende på landskapsbilden, kulturmiljön samt ianspråktagande av jordbruksmark. Enligt MKB är denna betydande miljöpåverkan måttlig vilket är paradoxalt. En betydande påverkan kan inte samtidigt vara en måttlig.

En betydande påverkan på landskapsbilden och kulturmiljön kommer att innebära att riksintresset för Turism och rörligt friluftsliv skadas påtagligt. Områdets karaktär förändras om det karaktäristiska öppna jordbrukslandskapet bebyggs. Likaså skadas den gröna korridoren mellan Vättern och Djurkällaplatån med föreslagen exploatering och planerad infrastruktur förändrar upplevelsen av en fin, och vacker tätortsnära landsbygd.

4.1 Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen i Östergötland har lämnat ett yttrande över planprogrammet som Naturskyddsföreningen i Motala kritiserat för att ha allvarliga brister i saklighet och motivering av myndighetens ställningstaganden och bedömningar.

På vår fråga hur Länsstyrelsen kan motivera sitt ställningstagande under rubriken "rörligt friluftsliv" att det är möjligt att arbeta för en tätortsutveckling inom planområdet ges svaret att Länsstyrelsen grundar sig på miljöbalkens bestämmelser 4:2-6 att riksintresse inte utgör hinder för utvecklingen av befintliga tätorter och att planprogrammet med miljökonsekvensbeskrivning vägts in vid bedömningen. Hur Länsstyrelsen motiverar att föreslagen tätortsutvidgning utgör en utveckling av Motala tätort framgår inte.

Vid bedömningen av påtaglig skada inom planområdet ska Länsstyrelsen utgå från ett helhetsperspektiv enligt miljöbalkens förarbeten. Attraktiva områden för turism och friluftsliv bör användas så att ett allsidigt utnyttjande möjliggörs, vilket kräver att obebyggda områden i stor utsträckning förblir obebyggda. Det är områdets karaktär som ska bevaras.

Medan kommunen i planhandlingarna ärligt redovisar att planprogrammet bedöms orsaka betydande miljöpåverkan med avseende på landskapsbilden, kulturmiljön och ianspråktagande av jordbruksmark, anser Länsstyrelsen att landskapsbilden och grönstråk hanteras på ett bra sätt, vilket är mycket anmärkningsvärt. Vi anser inte att Länsstyrelsen fullgjort sitt ansvar att med opartiskhet och saklighet företräda statens samlade intressen att bevaka riksintressena. Se vidare Bilaga 1-3.

Bromma gård nord

5. Odlingsbar mark

Det framgår av planprogrammet att i huvudsak all nybyggnation av bostäder i planområdet planeras ske på jordbruksmark. Rättpraxis idag är tydlig med att det inte är tillåtet att exploatera brukningsvärd jordbruksmark för att uppföra bostadsområden om det inte är finns annan lämplig mark att tillgå. Det är orimligt att tro att kommunen inte kan finna platser för bostadsbyggnation i Motala tätort som täcker behoven för flera decennier framåt, utan att jordbruksmark behöver tas i anspråk.

När vi frågar Länsstyrelsen om myndigheten kan utveckla hur man ser på Motala kommuns möjlighet att bygga bostäder på jordbruksmarken, får vi till svar att det är kommunens sak att visa hur miljöbalkens bestämmelser om hushållning med jordbruksmark följs vad avser bland annat behoven av utrymme för tätortsutveckling och bostadsexploateringar. Det är självklart att ansvaret ligger på kommunen, men då ianspråktagandet av jordbruksmark är dominerande i planprogrammet, borde Länsstyrelsen uttryckt en åsikt om gällande rättsläge, eftersom det är uppenbart att kommunen saknar den kunskapen. Se vidare Bilaga 1-3.

Enligt Plan- och bygglagen 5:14 ska ju Länsstyrelsen under samrådet verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses. Detta är en väsentlig punkt som Länsstyrelsen slarvat med och därmed inte fullföljer sitt ansvar i samrådet, se även bilaga 1. Vi förutsätter att Motala kommun nogsamt följer lagstiftningen med de prejudikat som skapats av Miljööverdomstolen t.ex. MÖD P7075-19.

6. Vattenskyddsområde och grundvattentäkter

Planområdet ligger inom Vätterns närmaste tillrinningsområde och omfattas bland annat av Vätterns vattenskyddsområde, där Kårsbyån och Djurkällabäcken ingår förutom Varamoviken i Vättern. Dessutom finns två stora grundvattenförekomster i planområdet. Att exploatera för bostadsbyggnation i detta område är mycket olämpligt. Enligt EU:s vattendirektiv ska alla vattenförekomster uppnå god ekologisk och kemisk status till 2021 eller allra senast 2027. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen finns det risk för att statusen inte kan upprätthållas till 2021. Till denna analys tillkommer ökade föroreningar via dagvatten och hårdgjorda markytor. Enligt planförslagets miljöbedömning kommer miljöpåverkan ske på "Vättern med hänsyn till ökad dagvattenavrinning vilket medför en ökad belastning med föroreningar från dagvattnet trots rening". Enligt EU-domstolens tolkning av Vattendirektivet tillåts inte en verksamhet eller åtgärd som försämrar ytvattenstatus (s.k. icke försämringskravet) eller äventyrar uppnåendet av en miljökvalitetsnorm. Det är således mycket olämpligt med ökad exploatering inom planområdet av dessa skäl. Grundvattenförekomsten som går från Bocksjön norr om Västra ny och ner till Vättern berör i stort sett hela planområdet, och ska enligt ÖP 2006 utredas som reservvattentäkt. Detta understryker kommunens ansvar att bevisa att Vattendirektivets krav kan uppfyllas.

Agenda 2030, mål nr 6 Rent vatten och sanitet för alla.

Vatten är en grundförutsättning för allt levande på jorden, och därmed också en förutsättning för människors hälsa och en hållbar utveckling.

7. Föreslagen exploateringsprocess och likställighetsprincipen i kommunallagen

Det saknas en konkret tidplan för när detaljplanerna ska tas fram och i vilken turordning samt hur VA planerna ska genomföras. Enligt planprogrammet är det markägarna (en viktig intressentgrupp) som ges en central roll i exploateringsprocessen. Det är markägarna som ska ta initiativ till när detaljplanerna ska tas fram, vilket kan bli ofördelaktigt för andra intressenter såsom fastighets/tomtägare, arrendatorer, friluftsutövare, besökare och den breda allmänheten. Att redan i ett planprogram, som i sig inte är juridiskt bindande, ge markägarna rollen som exploitör med inflytande över planprocessen, kan komma att bedömas som otillbörligt gynnande av enskild och bryta mot kommunallagens likställighetsprincip om nuvarande utformning av planprogrammet går till beslut i Motalas kommunfullmäktige.

Motala kommun bör klargöra den roll som markägarna redan kan ha tilldelats i form av avsiktsförklaring och överenskommelser så att detta förfarande blir transparent gentemot övriga intressenter och kommuninvånarna.

I planprogrammet framgår att kommunen ska ta över huvudmannaskapet för vägar och annan infrastruktur. Hur detta ska gå till bör framgå innan ett planprogram fastställs. Likaså hur utbyggnaden av infrastruktur ska finansieras och ansvaret för detta fördelas mellan kommunen, markägarna och exploitörer. Enligt vår kännedom har Trafikverket motsatt sig

att finansiera den föreslagna planskilda korsningen på väg 50. Eftersom detta rör sig om mer än 60 miljoner kronor i investeringskostnad är det viktigt att även finansieringen av detta enskilda exploateringsobjekt belyses bättre innan beslut om planprogram tas.

Naturskyddsföreningen i Motala

2020-08-31

Styrelsen

gm Line Holgerson och Rolf Ström